

SKUPINY PRO DĚTI S PROBLEMATICKÝM CHOVÁNÍM V PPP a jejich evaluace

Pedagogicko – psychologická poradna Praha 6

PhDr. Veronika Pavlas Martanová Ph.D.

Klinika adiktologie 1.LF UK a VFN V PRAZE

Katedra psychologie Pedf UK

STRUKTURA SKUPINY – NÁŠ MODEL

- ☛ Skupina pro děti z 1.st., 2.st. ZŠ a jejich rodiče – selektivní / indikovaná PP
- ☛ Paralelní rodičovská skupina (podpůrná)
- ☛ Frekvence 1x týdně, 1 hod. po dobu 1-1/2 šk.r.
- ☛ 1x za 4-6 týdnů pracují obě skupiny společně
- ☛ Při význačných událostech komunitní setkání
- ☛ Každá skupina je vedena 2 lektory s psychoterapeutickým vzděláním a zkušenostmi.
- ☛ Po skupině krátké společné sdílení, intervize.
- ☛ Práce skupiny supervidována a evaluována.
- ☛ 8 letá zkušenost.
- ☛ Manuál skupin

INDIKACE SKUPIN

- ☛ Cílovou skupinou budou děti s adaptačními problémy na 1. st ZŠ (3.-5.tř.) a na 2.st (6.-9.tř)
- ☛ Koedukovaná / homogenní skupina
- ☛ Projevují se úzkostně, agresivně, často jsou hyperaktivní.
- ☛ Dg: ADHD, ADD, ODD, anxiozita, obsedantní chování, SPU....
- ☛ Projevy: problémy v kolektivu, neadekvátní reakce, problémy v strukturaci času, zapomínání, impulzivita, potíže ve vnímání hranic, neoblíbené dětmi i paní učitelkou

TRAJEKTORIE DĚTÍ před příchodem do skupiny

- ☞ 60% těchto dětí je v péči ψ již v MŠ
- ☞ 83% z nich bylo klienty PPP již v 1. třídě
- ☞ 60% z nich je v péči dalších odborníků
- ☞ 60% z nich má dg. též SPU nebo SPU potíže
- ☞ U celé řady z nich jsou výkyvy v hodnotách vyšetření intelektu, 10% mimořádně nadaných
- ☞ Příčiny vyšetření: pomalost, neklid, impulzivita, nesoustředěnost, nemotivovanost, nižší sebevědomí, úzkostnost, emoční labilita, agresivity, nízké sebeovládání
- ☞ Dg: ADHD, SPU, ADD, úzkostnost, dráždivost, emoční labilita, hysterické projevy
- ☞ V 42% případů doporučena medikace
- ☞ V 60 % realizováno neurologické vyšetření

Metodologie prezentovaného výzkumu

- ☛ Sumativní i formativní evaluace
- ☛ Kvantitativně i kvalitativně
- ☛ Dotazníky před a po (vyplňují učitelé a rodiče, odhadují stav dítěte, objektivně i subjektivně), n=35, 4 skupiny, 2 roky
- ☛ Evaluační listy dětí a rodičů
- ☛ T-test s párovými výběry
- ☛ 21 rozhovorů s rodiči
- ☛ Validizace na principu triangulace: subjektivní x objektivní, jednotlivé roky, stupně školy, názory rodičů a učitelů

Kvalitativní výsledky: Ověření hypotéz:

- ☛ Děti **zlepší své chování ve škole** po roce práce ve skupině – **Ano**, ($p=0,01$).
- ☛ Změny si všimne rodič – **Ano**, zejména v rámci subjektivního hodnocení, ($p=0,01$).
- ☛ Změnu zaznamená učitel – **Ano**, subjektivně i objektivně, ($p=0,01$).
- ☛ Dojde k pozitivnímu **posunu ve vztazích s vrstevníky** – **Ano**, zaznamenáno subjektivně i objektivně učiteli i rodiči, zde je změna nejvýraznější ($0,01 \leq p \leq 0,05$).

Ověření hypotéz:

- ☛ Dítě se s rodičem sblíží, pokud spolu budou trávit čas, nastane **změna v chování doma – Ano**, ale pouze v subjektivním hodnocení a na prvním stupni ZŠ, ($p=0,05$).
- ☛ Skupina **nemá vliv na učení – Ano**, nemá
- ☛ Do procesu vstupuje vliv medikace - **Ano**, ale nelze zobecňovat.
- ☛ Do procesu vstupuje **změna vyučujícího či školy – Ano**, výraznou proměnnou se ukazuje vztah rodiny a školy a jejich vzájemná komunikace.
- ☛ Nepodaří se nám odlišit vliv terapie a přirozené maturace – **Ano**, toto odlišení nebylo prokázáno.

Kvantitativní výsledky

- ☛ Zvláštnosti v konzistenci hodnocení:
  - Vzpomínkový pesimismus učitelů,
  - vzpomínkový optimismus rodičů

Kvalitativní šetření – co chtějí učitelé, děti i rodiče

- ☛ Dětem: lepší **nakládání s emocemi a jejich ovládnutí, zlepšení komunikace a vztahů s ostatními lidmi** a že i ve škole je, co zlepšovat (ne v prospěchu, ale spíše ve **školních návycích**).
- ☛ Učitelé volají po **změně výchovného přístupu** v rodině a též rodiče přiznávají, že by rádi získali **pomoc, aby byli důslednější a lépe stanovovali dětem hranice**.
- ☛ Zároveň však rodiče chtějí odlišovat to, co je skutečně závažné a to, nad čím lze mávnout rukou. Cítí se pod velkým tlakem a potřebují **uvolnění napětí, více klidu**.

Co chtějí učitelé:

- ☛ Převážná většina učitelů své osobní potřeby neprojevuje, nežádají informace o tom, jak k dítěti přistupovat ani podporu pro sebe.

Kvalitativní šetření – co získávají děti:

Z pohledu rodičů :

- ☛ **Vztahy s vrstevníky, růst zájmu o druhé.**
- ☛ **Vztah s rodičem** se proměnil, panuje větší důvěra, více komunikuje s rodičem, vypráví si.
- ☛ **Osobnostní změna**, dítě vyrostlo, prošlo vizuální proměnou, někdy je samostatnější.
- ☛ **Sebeovládání, sebevědomí** dítěte, zvládání emocí. Rodiče popisují, že udělal velký krok,
- ☛ **Lepší komunikace s vrstevníky.**
- ☛ **Zmírnil se odpor.** Překoná, že se mu nechce jít.
- ☛ **Medikace a její dopad na školní povinnosti.**
- ☛ **Zisk může být zároveň ztrátou**

Co získávají - děti

- ☛ **Sebeovládání:** *naučil jsem se odolávat provokování, nevšímat si toho, jedním uchem tam druhým ven. Byl jsem cizinec a pro všechny neznámý. Byl jsem agresivní, nechal se vyprovokovat, vyvést z míry... Jsem o něco klidnější a trpělivější a mám kámoše....*
- ☛ **Aktivity:** hry, ostrovy, pufíci, malovat.
- ☛ **Vztahy s vrstevníky:** dovednosti ve skupině, poslouchat ostatní. *Naučil jsem se lépe chovat ke spolužákům. Jsem šťastnější (nešikánují mě, neprovokují, berou mě do hry, pomáhají mě).... Naučil jsem se kamarádství...*

Co získávají - děti

- ☛ **Přizpůsobit se školní normě:** *Byl jsem nenormální, nosil jsem každý den poznámky, to není normální, učitelka byla zasedlá, zlobil jsem jí, teď mám tak 3 poznámky za měsíc... Jsem: normální... Naučil jsem se být normální...*
- ☛ **Emoce:** Jsem šťastnější, klidnější
- ☛ **Růstová změna:** Mít to za sebou, vyrůst, být velký a desetiletý. *Byl jsem: malý, nerozvážný ... Jsem: velký, rozvážný J*

Co získávají – rodiče pocítují posun:

- ☛ získali **sociální kontakt**,
- ☛ pocítli **univerzalitu** a **relativitu** svých potíží a následné zklidnění,
- ☛ obdrželi **informace** a
- ☛ osvojili si některé **strategie zvládnání dítěte**,
- ☛ někdy se **změnil jejich vztah k medikaci**,
- ☛ strávili s **dítětem více času**, více komunikovali a
- ☛ **viděli jej v interakci s ostatními**.
- ☛ Skupina přispěla též k jejich **osobnímu rozvoji**.
- ☛ Často se pak **vyjasnil - polarizoval jejich vztah ke škole** a učitelům a to v pozitivním i negativním slova smyslu.

Kategorie vztahu se školou

- ☛ ukázala se pro rodiče dětí jako velmi důležitá.
- ☛ Na to, jakým směrem se bude tento vztah vyvíjet, má vliv z rodičovského pohledu 6 základních okolností.
- ☛ Pozitivnímu rozvoji vztahu ke škole napomáhá:
  1. prezentovaný **osobní vztah učitele k dítěti** (lidskost a srdečnost),
  2. **nenálepkování dítěte** (vyvarování se předsudků, čerstvý start),
  3. **respektování jeho diagnózy a navrženého IVP,**

Pozitivní polarizaci pomáhá:

4. vzájemná **komunikace se školou a bezprostřední řešení problémů**,
5. pozitivní (či žádná, chápána jako pozitivní) **zpětná vazba ze školy**,
6. **jasná pravidla, srozumitelnost a spravedlnost** v řešení konfliktů.

Naopak absence některých těchto prvků vede rodiče ke kritice školy a někdy až ke snaze změnit školu či vyučujícího. Někdy tento zásah dítěti pomůže, časté střídání však zhoršuje jeho už tak obtížnou adaptaci a roztáčí začarovaný kruh.

Klientská typologie – 6 typů

- ☛ **Úzkostný klient** (v menšině, komunikace, vztahy s vrstevníky, vnímavý, úzkostný rodič, sociálně nešikovný, výbuchy, dobře reaguje na pravidla, bez medikace, podpora sebevědomí, stačí 1 rok)
- ☛ **Agresor** (tlak školy, potíže doma i ve škole, téma medikace, zkratovitě chování – k výbuchu dojde, bystré, nadchnou se, rodič buď vyděšený nebo flegmatický, na pravidla klást důraz, naučí se, hl. respektovat sankce, řešit krize, neponížit, přijímat, verbalizovat, podporovat rodiče v hranicích, pracovat s agresí.)

Typologie pokračování:

- ☛ **Nemotivovaný, flegmatik** (často rodinný problém, motivy ke změně vnější, práce s odporem u dítěte i rodiče, neřeší situace, podporovat vnímání smysluplnosti, ptát se na jejich názor, ve škole rodič dítě hájí, ale jinak ho nechválí, bez medikace, doba: buď hned vypadne či delší spolupráce – 2 roky)
- ☛ **Klasik LMD / ADHD / ADD** (potíže spíše ve škole než doma, zapomínání, únava, rodič potřebuje informace, zklidnění, pomůcky, důslednost a pravidla, ? Medikace – spíše režimová opatření, IVP, dobře spolupracují rodina i škola, v podstatě mají dítě rádi, dobře reagují na pravidla, 1 rok)

Typologie pokračování:

- ☛ **Omyl školy, „Klad'ák“** (problematická vazba učitelky a žáka, někdy lehce nesoustředěné, zajímá se o vztahy, jinde prospívá, motivovaný a snaživý rodič, slepá skvrna p.učitelky, podpora, chválit, rychlé, pokud se rozklíčuje, někdy nutná změna kolektivu)
- ☛ **„Hardcore“** (kombinace organicity, ADHD, zkratovitěho jednání a problematických rodinných vztahů, dlouhodobé a někdy obtížně udržitelné ve skupině, odmítání, nereaguje na pravidla ani při dlouhodobé práci, supervize neúčinná, medikace odmítaná či nepomáhá, poradenské „legendy“, někdy se zmírní na jiný typ nebo předání jinam...L)

Diskuse – více v článku v Adiktologie 1/2014

- ☛ Riziko bias
- ☛ Malá zobecnitelnost, generalizace, malý vzorek
- ☛ Absence kontrolní skupiny
- ☛ Follow –up
- ☛ Vztah ke škole a text Kolčárkové, Lacinové 2008
- ☛ Srovnání s typologií ADHD
- ☛ Zapojení rodiče
- ☛ Věk dětí
- ☛ Dlouhodobost spolupráce – zkrácení na 2x pololetí

Dopady evaluace na program

- ☉ Zkrácení modelu na 1/2 roku
- ☉ Spolupráce s učiteli
- ☉ Spolupráce s psychiatry
- ☉ Získávání prostředků

Motto:

„Já z té páté třídy mám opravdu dobrý pocit, že snad od toho minulého roku jsem nemusel jít z těch třídních schůzek kanálama, že jsem neměl pocit, že to moje dítě je to nejhorší, co mohlo být. Mohl jsem jít hlavním vchodem.“

Tatínek žáka páté třídy po roce spolupráce na skupině.

DĚKUJI ZA POZORNOST J

Veronika Pavlas Martanová

Veronika.pavlas.martanova@gmail.com

